

séggel (u. o. 8.) Azzal is, hogy „érzésszocializmust“ (u. o. 31) hirdet és munkásszocializmussal szemben intellektuellszocializmust (34), ami egyértelmű a kispolgári tömegbázis teremtéssel, amelynek eszközeit, a munkásba kispolgári ambíciókat ültetéssel, az uralkodó osztály életnivó, életforma és élettartalom elérésének kilátásba helyezésével (209) céljá avatja és őt magát eltéríti az osztályharc utjától. Avval is, hogy szerinte az elmélet nem más, mint agitációs eszköz, nem az elmélet belső igazságáról, törvényszerűségek felfedezéséről, új módszer megalapozásáról van szó, hanem arról, hogy mennyibe tud hatni (147), amivel egyenesen a hitleri demagógia szociológiai igazolását kísérel meg. Avval is, hogy állítja: az osztálynak nevezett közösség nem bizonyos embercsoportoknak a termelőeszközökhöz való azonos viszonya, hanem az „közös társadalmi sorsból született közös akaratrányon nyugszik s így a marxizmus elveszti igényét arra, hogy egyedül az osztály fogalmára építse a társadalmi képét. Mert akkor éppen olyan sok jellemképző közösség vagy szociális csoport van, mint amennyi közös akaratránnyal, amelyeket közös sorsra lehet visszavezetni. Akkor a társadalmi környezetet formulájában, amire az emberek reagálnak, az osztály fogalma mellett mint teljes jogú elemek még más sorsközösségek mint hivatás, nemzetihitsorsosság, stb. is felléphetnek“ (105), amivel viszont a „Klassenkampf“-fal szemben a fasiszta „Rassenkampf“-ot és az állam hivatásszervezeti felépítését igazolja. S végül, de nem utolsósorban, avval, hogy a marxi osztályöntudatos, osztályvá szerveződött proletáriátus helyébe, mint a történelem hordozóját a kispolgári ösztönhajtotta állati hordát teszi, amely nem világos tudatban, hanem érzelmi és akarati lendületekben, nem társadalmian, hanem naturálishan, lelkesen-vakon megy a főkolompos, a Vezér után: „A tulajdon el fog veszni, az alkotmányszövegek megújulnak, a bajonettek berozsdásodnak, de marad a hordaállat szüksége, hogy egy lehetőleg szép, lehetőleg csillogó, lehetőleg saját mintaképét ábrázoló hordavezetőre felpillantasson“ (213).

A N Y A S Á G

Írta: MELIUSZ N. JÓZSEF (Kolozsvár)

AMIKOR ESTE LESZ

*és munkádból hazavánszorogtál
és mosdottál és ettél
és megigazitottad vánkosod,
amelyre lehajtod fejed,
megjön az ember is.
Eszik, — azután lefekszik
melléd. Fáradt ő is és
mellédre nyugtatja kezét.
A keze mindég forróbb lesz
és egyszer csak
hiába szabadkozol, tiltakozol,
hogy fáradt vagy, ványadt,
s gyengéden hiába taszítod el,
magához von
és két acélkarja leszorit,
és te már engeded,
hiszen ő a te embered,
a társad s te vagy az asszonya
és szeret és te szereted...*

ÉS ESTÉNKÉNT UJRA

s mindig újra, fáradtan
és agyonhajszoltan is,
egymásra lettek, míg
egyszer megszólalsz:
„Ma ne érints. Én teherbe estem.“
Dermedten, tágranyílt szemekkel
virrasztják át az éjszakát,
a gond feketén festi fel
elétek árnyékát.

AZ ORVOSNÁL

fehér falak riasztanak
és fénylő szerszámok és vattahegyek,
s a szerszámok közt ollók, kések, fogók, tágitók.
Verő szíved ereidben szerte fut.
Veríték hidege veri ki homlokod.
Míg vetkezel, míg lefekszel
a pénzt tartod és szorongatod.
— mit szégyenkezve kölcsönöztél —
hogyan fizessél, ha feleszmélsz
és elvették a gyermeked.
Lehunyor a szemedet.
Az orvos biztos kezeit
ott érzed a testeden.
Azután a műszerek...
Testedben élő, maró vájkálás,
felszisszensz, de hiába...
Meredten tartod magadat:
az életért megy itt a harc,
s a gyermekért, akit megölnék...

ÉS AMIKOR UJRA ESTE LESZ,

s te már három hete
tul vagy minden veszedelmen,
történ, ványadtan nyúlsz el
szürkeült vánkosok között,
(nem volt, aki mosson)
ébren, még hajnalban is,
hallod, hogy sóhajtoz,
érzed hogyan forgolódik
fekhelyén az ember.
Te kellesz neki.
És nem lehet, mert nem heggedt
be még a seb,
amelyből életednek élő részét
vette el az orvosod.
Fáj mindened...
— és te mégis sajnálsz az embered,
és magadhoz vonod,
(amikor kint már fölhasadt a nap)
s nyelved harapva tűröd el...

Hisz kitartott
 annyi kínon, bajon át,
 nyomorban, fájdalomban teveled,
 jó ember és a bajban társ,
 és szereted és te szereted.

JÓJJ HOZZÁM

szólsz egy vasárnap délelőtt,
 amikor áll üzem és iroda.
 Jőjj hozzám,
 oly jó, hogy három hónapja már
 úgy nyugodtak vagyunk
 és nem történt semmi bajunk.
 Oly' jó ez a szabad délelőtt
 — és ásitasz és nyújtózol —
 jőjj hozzám most,
 jó itt és úgy sincs semmi más,
 csak az, hogy szeretsz,
 hogy szeretjük egymást.
 És embered hozzád jön,
 mert a szegénységben
 úgy sincs más öröm,
 mint ez a perc,
 ez a jóság,
 amivel szeretitek egymást.

HETEDIK HÓNAPJA MÁR

hogy nyomja szívedet a gyermek.
 Magadat alig vonszolod,
 fődrehúz a teher.
 Pihened nem lehet,
 nem lehet borulnod
 ágyra, kerevetre.
 Dolgoznod kell:
 a születendő gyermekért!

ÜLSZ ÖLBETETT KEZEKKEL

és vesed csupasz asztalod, hogy terüljön,
 — de nem terül.
 Asztalodra nem kerül se tej, se kenyér.
 Őt uccával arrébb pedig
 most hordják le a cselédek a roskadt asztalokról
 az ételt
 és a moslékba hányják,
 kutyanak vetik oda mindazt, mi megmaradt:
 egy egész lakomát.
 Ülsz.
 Zúzált hajad arcodba csüng
 és szemed csupasz asztalodra réved.
 Embered se hoz ma vacsorát
 és szád szögletén elmélyül a ránc.
 Este van ...
 A gyermek megmozdult szíved alatt.

NE ÜLJ ÖLBETETT KEZEKKEL!

Holnap egy emberrel több lesz e földön.
 Egy proletárral lesz több:
 megszüled a gyermeked.
 Ne ülj ölbetett kezekkel!
 Nézd: Frisco felhőberontó gyárkéményeit,
 Amsterdam falait szélvész rázza e pillanatban
 és szélvész borzolja a Balkán búzamezőit
 és Chilében is megmozdult a föld
 és Azsiában is.
 Nézd:
 minden nappal új viharok szabadulnak el!
 Te viharfelhők alatt szüled meg gyermeked!
 Ne ülj többet ölbetett kezekkel!

IME KIBORITOTTAD MAGADBÓL

véredben megfürösztve, világra születed gyermeked.
 Ott vinnogy,
 kisdéd teste
 ott piroslik remegő kezeid között:
 ebből lesz az ember.
 Szemed lázas és mély tüzeiben fájdalom ég.
 Két orcád csontjai fényesen kiemelkednek
 s bordáidon melled szikkadtan omlik alá.
 Hiába lettél anya:
 nincs tejed, hogy tápláld gyermeked.
 Kiáltás hát!
 Csak kiáltás! Hosszan sikoltás!
 Mert a szegények közt akad jó szomszéd,
 ki megszán s utolsó kortyát is odaadja.
 Itasd csak gyermeked
 a szomszéd sovány, híg tejevel, itasd!
 mert öbelőle,
 e kis visító vörös testből lesz az ember.
 Ember,
 szerszámmal, fegyverrel kezében,
 a fölkelő csillagért küzdő harcos öbelőle lesz,
 gyermekedből
 aki ott vinnogy,
 akinek kisdéd teste
 ott piroslik
 éhségtől, láztól remegő kezeid között.

SZIKKADT MELLED ODATARTOD

a már fogatvető szájhoz.
 Már véred csorog belőle:
 szegénység vérén táplálsz gyermeked.
 Anyja csecset így véresre rágva nő,
 véredtől erősödnek gyenge csontjai
 s lesz belőle lassan
 ember,
 öntudatra érő dolgozó.

EGYSZER MAJD

ott állsz az esztergapad mellett,
egy sorban a férfiakkal,
kezed alatt acél görbül, hogy szikrák csattannak
belsőle szerte.

Ott ülsz majd a traktor kormányánál
és a horizont alól határnélküli közös búzamezők
ömlönek feléd

és te nevetve nézel fel a napba:

szabad vagy,
végre ember.

És gyermeked, társnőd gyermekeivel együtt,
kacagva futkorász a napos pázsiton,
amíg te dolgozol
és embered

fegyverrel kezében poroszkál
a végeken,

hogy az utolsó rablók elől
megvédje a csillagot, amely
nevelő gyermekeknek számára támadott föl
annyi borzalom közt véresen.

A PSZICHOANALIZIS ÉRTELME ÉS ÉRTÉKE

(Dialektikus materializmus és pszichoanalízis. III.)

Irta: JESZENSZKY ERIK (Budapest)

Freud az ösztönös lelki jelenségek területén két alapösztönt különböztetett meg eredetileg: az önfentartási ösztönt, tehát az anyagi szükségletek kielégítésére irányuló ösztönt és a nemi ösztönt, és legáltalában elvileg, nem vonja kétségbe, hogy az előbbi erősebb az utóbbinál. Később azonban — mint előző dolgozatainkban láttuk, kellő alap nélkül — visszavezette az önfentartási ösztönt is a nemi ösztönre és ekkor már a nemi ösztönrel, melynek alája vonta az önfentartási ösztönt, a rombolási (halál-)ösztönt állította szembe mint másik alapösztönt. Mármint magának a rombolási ösztönnek, mint alapvető ösztönnek a feltevése is önkényes. A mi szempontunkból azonban az a legfontosabb ebben az összefüggésben, hogy most már a nemi ösztön központi helyet kapott az ösztönéletben az anyagi szükségletek rovására is. S ennek megfelelően a pszichoanalízis tényleg tulajdonképpen a nemi ösztönből indul ki a lelki jelenségek megmagyarázásánál. És a nemi ösztön kiemeléseivel nemcsak az anyagi szükségleteket szorítja háttérbe, hanem az emberi cselekvés egyéb, az alapösztönökön alapuló ösztönös hajtóerőit is elhanyagolja s ezáltal megengedhetetlenül leegyszerűsíti az ösztönélet elméleti képét. Így azután a pszichoanalízis ösztönelmélete tényleg beleütközik a történeti materializmus azon egyénlélektani alaptételébe, amely az anyagi szükségletek döntő fontosságát hangsúlyozza és ugyanakkor elzárja az utat az ösztönéletnek a nemi ösztöntől különböző megnyilvánulásai előtt az egyénlélektani levezetések mindenképpen korlátolt társadalmi területén is.

Visszont az ösztönös és a tudatos összefüggéseiben a pszichoanalízis a valóságosnál jóval nagyobb jelentőséget tulajdonít az előb-